

Minden munka és szolgálat véget ér egyszer. 1995. májusban egy pápai koncert után Isten egy olyan betegséggel látogatott meg, ami miatt ezt a szolgálatot be kellett fejeznem. Istennek legyen hála, hogy Ő nemcsak lezár egy utat, hanem újat is nyit. Így volt ez most is. Hálásan köszöntem meg Uramnak, hogy éppen Gizella lányomat, *Milán Zoltánnét* állította be helyettem ebbe a szolgálatba.

Nyugodt lélekkel figyelem és segítem munkáját, mert tudom, hogy a szakmai felkészültségen túl a szolgálatát a Jézustól kapott hit járja át.

Soli Deo Gloria. Mindenért egyedül Istené a dicsőség.

Nagy Dániel

Születésnap beszélgetés Sulyok Imrével

Sulyok Imre bácsiról lapunk hasábjain is megemlékeztünk, nemrég pedig a „Muzsika” méltatta újonnan megjelent CD-jét.

Március harmincadikán ünnepelte nyolcvanötödik születésnapját. Most arról faggattam, miként emlékszik vissza ennyi év távlatából pályafutásának kezdeteire.

— *Mindig muzsikusszeretett volna lenni?*

— Először zongorázni tanultam, nem nagyon lelkesedtem érte. Sírva könnyögtem, hadd hagyjam abba. Nagyon jó tanáraink voltak, az ún. akusztikus iskola képviselői, Kovács Sándor tanítványai. Ötödiktől kezdve már összhangzatant is tanultam Laurisin Miklósnál. Ettől kezdve kezdett el komolyan érdekelni a zene, de egyrészt nem voltam benne biztos, hogy alkalmas vagyok-e rá, másrészt a szüleim is aggodalmaskodtak. Érettségi után rögtön bevonultam katonának. Mikor leszereltem, elmentem Laurisin tanár úrhoz. Kértem, mondja meg őszintén: van-e elég tehetségem. Erre két és fél órán keresztül ecsetelte nekem a szakma nehézségeit. A végén azt mondta: „Na, fiam, ha még ezután is kedved van, menj, és jelentkezzél a főiskolára.” Jelentkeztem.

— *Milyen szakot választott?*

— Én tulajdonképpen karmester szerettem volna lenni, de ilyen szak nem létezett. Zeneszerzést kellett végezni és utolsó évben volt karnagyképző gyakorlat. Kodály, Siklós, Molnár Antal és Weiner Leó felvételiztettek. Kodály osztályába kerültem Pongrácz Zoltánnal, Somogyi Lászlóval együtt.

— *Mit jelentett Kodály növendékének lenni?*

— Óriási dolog volt. Meg is írtam vele kapcsolatos emlékeimet az „Így láttuk Kodályt” 3. kiadásában.

— *Rajta kívül volt-e még hasonlóan nagy hatású tanára?*

— Igen. Sokat köszönhetek Ádám Jenőnek és Harmath Artúrnak is.

— *Hogy került kapcsolatba az orgonával?*

— Mikor 1935-ben befejeztem a zeneszerzést el akartam helyezkedni. Zongora szakon is továbbmehettem volna, de az egyetlen ember, akitől tanulni akartam, Bartók, akkor hagyta abba a tanítást. A Középiszkolai Énektanárképzőre jelentkeztem. Itt a hegedű és a zongora mellett az orgona is kötelező tárgy volt,

amit az evangélikusoknak Zalánfy tanított. Egy év után ő hívott orgona főszakra, mely jóval több gyakorlóval járt, mint kötelező tárgyként. Minden nap gyakorolhattunk. Gergely Ferivel és Vönöczky Endrével voltam egy évfolyamban. Gondoltam, ha nem is végzem el, hasznomra válik. A szerelem azonban tartósnak bizonyult. Balázs fiam már a bölcsőben ringott, mikor 1941-ben diplomáztam. Az orgona szak utolsó éveiben Zalánfy ajánlotta nekem és Vönöczky Endrének az egyházzene szakot. Ez már létezett, de még nem volt protestáns hallgatója.

— *Az Evangélikus Egyházban tehát nem volt megszokott ez a diploma?*

— Csak a nagyobb helyeken — például a Deák téren — volt felsőfokon végzett egyházzeneész, a többi helyen kántortanítók működtek. Főhivatású kántor pedig alig volt az országban.

— *Mikor vállalt először egyházi szolgálatot?*

— Még gimnazista koromban a lipótmezei Elmeagyógyintézet kápolnájában harmóniumoztam, az egyik vasárnap református, a másik vasárnap evangélikus istentiszteleten. A cserkészcsapatban — táborban, kiránduláson — esténként misén is játszottam. Főiskolás voltam, mikor Karvaly Istvántól, aki a karvezető szakon gyakorlati tanítás tanárom volt, az óbudai gyülekezet kántort kért. Ő nem talált alkalmas személyt, nekem pedig egy tanítványom szólt róla. Ekkor még csak egy éve tanultam orgonálni. Peskó Zoltán, aki a gyülekezet zenei tanácsadója volt, azt mondta: „Mire az orgona elkészül, maga is megtanul orgonálni. Ajánlani fogom!” Így kerültem Óbudára. A hangszer, melyet Zalánfy tervezett és 1940-ben készült el, nagyon híres volt.

— *Ez az orgona áll ott ma is?*

— Nem. 1944-ben egy gyújtóbomba találta el a templomot. Csak egy olvadt réztócsa maradt belőle (a homlokzati sípok rézből voltak). Zalánfy szeretett volna oda még egy orgonát, és később egy finn gyülekezet felajánlotta az anyagi segítséget is, de a háború utáni vezetés meghiúsította a tervet. Ma a lebontott tatai templom kétmanuálos orgonája áll ott.

— *Meg lehetett élni a szolgálatból vagy más állást is kellett vállalnia?*

— Az énektanárképző elvégzése után szintén szerettem volna elhelyezkedni valahol, de éppen akkor nem volt szükség sehol énektanárra. Egy évig a Fasorban helyettesítettem, majd 1939 júliusában a Rádióhoz kerültem, mint forgató.

— *Ez pontosan mit jelentett?*

— Abban az időben nem létezett más rögzítési mód, mint a hanglemez. Élő adásban pedig nagy gyakorlatot kívánt, hogy észrevétlen menjünk át egyikről a másikra. Legnehezebb munkám talán az a riport volt a szarvasbőgésről, ahol végszóra kellett váltogatni a riportert, a szarvasok és a lövések hangját. A háború után műsorfelügyelő lettem. 1950-ben küldtek el azzal, hogy „rossz helyen vagyok, mert egy muzsikusnak semmi keresnivalója a lebonyolításnál”.

— *Mennyire vetette vissza pályafutását a háború?*

— Röviddel azután, hogy bekerültem a Rádióba, kitért a háború. Többször behívtak, majd a Rádióban riasztószolgálatot láttam el. 1944 tavaszán az alakulatommal egy kis osztrák faluba kerültem Linz felett. Az amerikaiak a fegyver-

szünet után még egy hónapig nem engedtek vissza minket, mivel a helyzet tisztázatlan volt. Történt, hogy pünkösdkor elmentünk a helyi katolikus templomba. Ez volt a falucska egyetlen temploma. Hallottam, hogy szegény kántor nagyon kínlódik. Felmentem a kórusra: egy tizennégy éves kislány helyettesítette a kántornőt. Egész májusban én orgonáltam az összes litánián és misén. Közben, ahogy a katonák hazajöttek, egyre nőtt a kórus és a zenekar. Kis osztrák szerzők miséit játszottuk. Május utolsó napján az amerikaiak szóltak, hogy haza lehet menni, és el is hitték, hogy hazajövünk. El is jutottunk... Pozsonyig, ahol az oroszok minden egyenruhást leszedtek a vonatról. Hadifogságba kerülünk.

— *Meddig is tartott ez?*

— 1947 nyaráig. 1946 telén kerültünk át Lettországba, ahol már nem kellett dolgoznunk. Itt előadásokat tartottunk. Én például összhangzattant tanítottam, kaptam egy faragott dobozt emlékebe érte. A komponálást sem hagytam abba. Itt írtam a 130. (129.) zsoltáromat ének- és zenekarra. Elő is adtuk! Ekkor készült a Könyörgés című orgonadarabom és az „Öröködbe, Uram, pogányok jöttek” zsoltárparafrázis, melyet egészen a rendszerváltásig nem mertünk itthon előadni.

— *Hogyan lett a Kelenföldi Gyülekezet orgonistája?*

— Botta Pista, akivel Óbudán együtt szolgáltunk, Kelenföldre került. Az elődöm, Kapi-Králik Jenő volt, akit ekkor már nem engedtek kántorizálni, mivel tanár az ötvenes években nem vállalhatott egyházi szolgálatot. Egy kántortanító helyettesítette. Pista minden szombaton csinált vecsernyét az ifjúsággal, azonban a gregorián tételek kísérését a kántor nem vállalta. Így kerültem ide. Szívesen jöttem, mert Óbudán csak harmóniumom volt. A gregorián vesperás kísérése nem okozott nagyobb gondot, mivel a zeneszerzés szakon kötelező tárgy volt a gregorián és a katolikus liturgia is, Zalánfytól pedig a Jánosi ajánlotta evangélikus liturgiát tanultuk.

— *A vesperáson kívül milyen hagyományokra támaszkodhatott, amikor Kelenföldre került?*

— A zenekarunk eredetileg a budai egyházmegye zenekara volt. Működött énekkar is. Kapi-Králik nem bízott rájuk többet egyszerű korálteteleknél. Mi aztán énekeltünk mindenfélet.

— *Például?*

— Bach, Schütz, Liszt, Gárdonyi és Kodály műveit és saját darabjaimat. Velük mutattam be a 130. zsoltárt is.

— *Volt változás az érdeklődésben?*

— Voltak, akik Kapi-Králik távozása után kimaradtak, voltak akik elkezdtek átjárni a Lutherániába. Én mindenkit végiglátogattam és visszahívtam a kórusba. Azt nem erőltettem, aki Lutheránia-tag volt. Nem rivalizáltunk egymással, sőt, ha mi nagyszombaton énekeltünk passiót, a Lutheránia szándékosan másnapra tette.

— *Imre bácsi egymaga szervezte az énekkart?*

— Igyekeztem, persze a lelkészek segítségével.

— *Hogyan segíthet egy lelkész ebben?*

— Ő ismeri a gyülekezetet, ő látogatja és hívja őket. Ha a kórus színvonalasan működik, még szívesebben segít.

— *A kelenföldi szolgálat mellett is dolgozott?*

— Igen. Miután elbocsátottak a Rádiótól, a Zeneműkiadó külső munkatársa lettem. Mindig volt munkám, ha más nem, tánczenéhez másoltam szólamokat. Később főszerkesztőként mentem nyugdíjba.

— *Hogyan kapcsolódott be a Liszt-összkiadás munkálataiba?*

— Utolsó igazgatóm, Sarlós László kért meg rá, hogy folytassam, mivel Szerényi István meghalt, Gárdonyi pedig megbetegedett. Mind a mai napig folyik a munka Kaczmarczyk Adriennel, Martos Lászlóval, Mező Lászlóval és Vikárius Lászlóval.

— *Ön az új Evangélikus Énekeskönyv létrehozásában is részt vett.*

— Még 1944-ben unokabátyámmal, Schulek Tiborral a „Régi magyar istenes énekeket”. Tibor lelkész volt, a téma nagyon érdekelte, több publikációja is megjelent e témakörben. Segédlelkészeivel íratta ki régi kódexekből az anyagot. Ez ma az Egyetemes Levéltárban van. Később elkészült a Dunántúli Énekeskönyv bővített változata, a „Hétszázas énekek”. Ezek mind az új énekeskönyvet készítették elő.

— *Van-e tere a XX. században az egyházi zeneszerzésnek?*

— Bizony, most egyszerre minden szerző egyházi művet komponál!

— *Mindegyikük ténylegesen egyházi mű?*

— Sokat vitatkozunk most ezen. Nagy kérdés, mi az egyházi zene és honnan számít egyházi zenének valami. Szerintem a jó egyházi zenének ígét kell hirdetnie.

— *Nehéz ma egyházzenesésnek lenni?*

— Az evangélikus egyházban mindig az volt a probléma, hogy a gyülekezetek nem tudtak főállású kántort alkalmazni. Van rá igény, de a közösség, és ily módon az anyagi lehetőség is kicsi. Nagyobb helyeken mindig is kombinálva volt ez a tanítással.

— *Kántorizál még?*

— Igen, bár a szolgálatot megosztottuk Bence Gáborral, mikor visszajött Finnországból. Ez az egyetlen kapcsolatom az élő zenével. Soha nem voltam igazi koncertorgonista, bár egy időben sokfelé hívtak az országban és a Mátyás templom új orgonáján is játszhattam.

— *Mit tanácsol egy fiatal, tapasztalatlan, kezdő kollégának, aki nem támaszkodhat olyan hagyományokra, mint Imre bácsi?*

— Meg kell ismerkednie az emberekkel, össze kell szedni a kórust. Kicsiben kell kezdeni: két szólamban is lehet énekelni, sőt, a gyülekezetet is tanítani kell. Én mindig azt mondom, ha valaki egyházzenével foglalkozik, hittel kell csinálnia.

(Sulyok Imre műveinek jegyzéke elérhető a MET-nél.)

Kecskés Mónika